

СПб. : Санкт-Петербургский государственный университет экономики и финансов, 2008. – 161 с.

4. Аткинсон Е., Банкер Р., Каплан, М. Р., Янг М. С. Управленческий учет, 3-е изд.: Пер. с англ. - М.: Изд. Дом «Вильямс», 2005. - 878 с.

УДК 311.2:330.3

Черниш С.С.,

к.е.н., доцент кафедри аудиту ревізії та аналізу,
Тернопільський національний економічний університет

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СТАТИСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

На сучасному етапі інтеграційних процесів у економіці України набуває актуальності використання методів статистики в дослідженнях соціально-економічного розвитку підприємств. Відповідно, зростає роль економічної діагностики за допомогою статистичних методів аналізу.

Саме комплексне використання традиційних і сучасних методів статистики (зокрема, групувань, кореляційно-регресійного, дисперсійного, середніх тощо) покликане створити надійну методологічну базу дослідницької роботи, а отже, й гарантувати достовірність аналітичних досліджень. Зауважимо, що окремі питання прикладного характеру розглянуті в дослідженнях Баранової Т.А., Дербенцева В.Д., Сердюка О.А., Соловйова В.М., Шарапова О.Д., Опрі А.Т. й ін. [1-4].

Розглянемо окремі теоретико-методологічні аспекти статистичних досліджень.

Вивчення економічних явищ та процесів ґрунтується на наукових принципах, які виходять із знання суті досліджуваних явищ, економічних понять і категорій. Науковість економічних (статистичних) показників забезпечується насамперед дотриманням наступних вимог: утворення показників на базі наукової інформації; повнота вихідних даних, їх порівнюваність і вірогідність (точність).

Зокрема, актуальним є питання забезпечення надійності (об'єктивності) інформаційної бази дослідження, яке полягає у визначенні її на відповідність емпіричного розподілу теоретичному. Закон розподілу характеризує випадкову величину з точки зору теорії ймовірностей. А розподіл ймовірностей, в свою чергу тісно пов'язаний з рядами розподілу (зокрема, ранжированими, варіаційними і атрибутивними рядами). Саме з цією метою розраховують такі математико-статистичні характеристики, як коефіцієнт асиметрії та гостровершинності розподілу (ексцес).

Також у аналітичних дослідженнях досить широко використовується метод статистичних групувань, що дає змогу одержати кількісну характеристику стану досліджуваних явищ, виявити якісні перетворення тощо. Недоліком використання вказаного методу є те, що за його допомогою

встановлюють лише наявність зв'язку між явищами, не визначаючи при цьому його порівняльні кількісні параметри. Тому поряд із методом групувань для вирішення подібних питань постає необхідність застосування методів кореляційно-регресійного аналізу.

Кореляційно-регресійний аналіз, в свою чергу, дозволяє з великою імовірністю правильно виявити прості залежності в даних, а також оцінити їх силу. Багатофакторні кореляційні моделі динаміки економічних явищ можуть бути побудовані на інформації різних ієрархічних рівнів і за неоднаковий період часу. До особливостей кореляційного моделювання часових рядів слід віднести також мультиколінеарність. Її наявність у кореляційних моделях ставить під сумнів можливість одержання об'єктивних оцінок взаємозв'язків, що ускладнює сам процес прогнозування. Таким чином, природа кореляції й регресії вводить певні обмеження в частині практичного використання цього методу в аналізі соціально-економічних процесів.

Також слід обґрунтувати необхідність застосування у статистичних дослідженнях ефективного способу статистико-математичної обробки даних – дисперсійного методу аналізу. Основним призначення дисперсійного аналізу є виявлення впливу різних факторів на мінливість ознаки, що вивчається. Особливий інтерес становить використання цього методу в аналізі економічних процесів та явищ, коли мінливість результативної ознаки зумовлена одночасно дією кількох факторів із неоднаковою силою впливу. Зокрема, це спостерігається при аналізі результативних синтетичних показників економічної ефективності виробництва. Зокрема, використовуючи даний метод у багатофакторному аналізі економічних явищ і процесів можна визначити вплив кожного фактора у різних умовах, створюваних змінами різних факторів. Аналізуючи економічні явища, де фактори інколи знаходяться у складному переплетінні кількісних і якісних ознак, дисперсійний метод дозволяє об'єктивно пояснити особливості такої взаємодії.

Водночас, слід нагадати і про деякі обмеження дисперсійного аналізу. Зокрема, суттєвим недоліком цього методу є вплив на результати досліджень рівня показників підгруп (за досліджуваними факторами), що становить дисперсійний комплекс. Тому, щоб при дисперсійному аналізі отримати об'єктивні результати, необхідно дотримуватися певних правил побудови (організації) дисперсійних комплексів.

В сучасних статистичних дослідженнях досить важливим є питання об'єктивності використання середніх показників, а відповідно – науково-обґрунтовані підходи в застосуванні певного виду середньої величини в кожному конкретному випадку (арифметичної, геометричної, гармонійної, хронологічної, прогресивної, моди, медіани та ін.). Середню слід розраховувати на базі достатньо значної кількості одиниць спостереження. Саме у такому випадку взаємовиключаються випадкові, індивідуальні відмінності між досліджуваними показниками.

У підсумку слід зазначити, що розглянуті окремі теоретико-методологічні аспекти статистичних досліджень дозволили виявити основні проблеми забезпечення об'єктивності результатів: недостатній інформаційний рівень

досліджень; недооцінка специфіки й особливостей використання методів статистики у процесі пізнання закономірностей і тенденцій розвитку економічних явищ і процесів; недосконалість методик організації аналітичної роботи на всіх ієрархічних рівнях системи управління підприємством.

Зростання ролі статистичного забезпечення управління розвитком підприємства, оскільки необхідність удосконалення теоретико-методологічної системи статистичного оцінювання економічних явищ зумовлена потребою покращення механізму раціонального використання наявних ресурсів. Розв'язання цієї проблеми пов'язане з необхідністю удосконалення методики статистичного дослідження соціально-економічного розвитку підприємства.

Література:

1. Баранова Т.А. Многомерные статистические методы. Корреляционный анализ. Методические указания / Т.А Баранова. – Івано-Франківськ, 2007. – 40 с.
2. Дербенцев В.Д., Сердюк О.А. Синергетичні та еконофізичні методи дослідження динамічних та структурних характеристик економічних систем [Текст]: Монографія / В.Д. Дербенцев, О.А. Сердюк, В.М. Соловійов, О.Д. Шарапов. – Черкаси: Брама-Україна, 2010. – 287 с.
3. Опря А.Т. Методологічні особливості використання дисперсійного методу в аналізі й дослідженні економічних явищ і процесів: можливості й обмеження [Текст] / А.Т. Опря // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2010. – № 4. – С. 157-162.
4. Опря А.Т. Методологічні засади використання статистичних методів в економічних дослідженнях: ідеї, пошуки, рішення [Текст] / А.Т. Опря // Вісник Полтавської державної аграрної академії. – 2010. – № 1. – С. 172-178.

УДК 336

Шашкевич О.Л.,

к.е.н., доцент, декан факультету обліку і аудиту
Тернопільський національний економічний університет

ПРОБЛЕМАТИКА ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

У період кардинальних змін у суспільстві жодна державна реформа не може бути реалізована належним чином лише державними інституціями. Усі суспільно-політичні та соціально-економічні процеси, що відбуваються в країні, або отримують підтримку, або навпаки, викликають невдоволення з боку громадськості. У свою чергу, становлення та розвиток суспільства не може відбуватися без підтримки держави, в якій є необхідні фінансові та адміністративні ресурси. Підтримка життєздатного громадянського суспільства, забезпечення економічної та соціальної безпеки неодмінно передбачають взаємозв'язок органів державної влади та управління і представників громадськості при здійсненні контролю. Це один із визначальних, фундаментальних принципів організації та функціональної діяльності демократичної і правової держави, що стає можливим завдяки ефективному